

UREDNIŠTVO IN UPRAVA:  
Videm, Via G. Mazzini št. 10/I.  
Tel. 33-46 — Poštni predal (Casella postale) Videm 186.  
Poštni čekovni račun (Conto corr. post.): Videm, št. 24/7418.

# MATAJUR

GLASILO BENEŠKIH SLOVENCEV

Leto VII. — Štev. 5 (127)

UDINE, 1. - 15. MARCA 1956

Izhaja vsakih 15 dni

## GOSPODARSKO SODELOVANJE MED ITALIJO IN JUGOSLAVIJO

V Beogradu sta predstavnika Italije on. Enzo Storoni in predstavnik Jugoslavije dr. Stane Pavlič podpisala tri važne gospodarske sporazume in sicer kreditni sporazum o ribolovu v jugoslovanskih teritorialnih vodah ter sporazum o tehničnem sodelovanju.

Kreditni sporazum omogoča poleg običajnega izvoza iz Italije za katerega je bila postavljena osnova lansko leto v

### Kmalu bomo volili nove občinske sivele

Pravda našega naroda, ki teče že stoletja, je začela dobivati svojo pravo zgodovinsko obliko šele v času narodno-ovsobodilne borbe, ko so se naši borce za svobodo združili z ostalimi slovenskimi bratmi in spoznali slovensko kulturo in zgodovino. Prav v narodno-ovsobodilni borbi se je v našem ljudstvu porodila želja po slovenski besedi in slovenski šoli ter vzklil naravnemu odporu proti socialnemu izkorisčanju. To so bili prvi obrisi prebjenja beneških Slovencev. Vendar se ne ni rodilo pravotno pričakovanega sada, ker so pripadniki takozvanih trikolorističnih tolj skušali s terorjem docela uničiti že prve poganjke. Posledice tega je bilo na žalost opažati ob priliki občinskih volitev leta 1946 in 1951.

Zadnje občinske voitve so se vrstile poleti 1951 v vseh naših občinah. Predstavila se je, ce izključimo občine Tipana, Brdo in Grmek, povsod samo ena politična grupacija in sicer krščanska demokracija združena s fašisti, ki je imela seveda na razpolago poleg ogromnih propagandnih sredstev tudi prižnice in oboroženo silo trikolorističnih tolj. Zato je ta stranka zmagala v vseh občinah. Tako se je zgodovina Beneške Slovenije nadaljevala pod krinko neke navidezne demokracije, toda v istih pogojih, kot pod liktorsko diktaturo.

Posledice vsega tega nam lahko jasno pokaže le bežen pregled gospodarskega stanja. Lahko trdimo, da je danes naša dežela med gospodarsko najzaostalejšimi pokrajinami italijanske republike. Dežela, nerodovitna že sama po sebi, je preobljudena, zato je emigracija vsako leto večja. Pa tudi to ni tako lahko, ker v inozemstvu sprejemajo samo mlade in zdrave ljudi, dočim so ostali primorani trpeti pomanjkanja. Da ne govorimo o kaki krajnji industriji, kajti teh ni in tudi to malo kar je bilo so podprt, kot na primer tovarno cementa v Sv. Lenartu. Posledica temu je seveda velika brezposelnost, ki lahko rečemo, da je v zimskem času sto odstotna.

Občinski može, izvoljeni v zadnjih občinskih volitvah, niso seveda prav nič ukenili, da bi vsaj deloma izboljšali tako neznenosno gospodarsko stanje, obratno, napravili so še dolgove.

Treba je narod do kosti izmogati, da bo čri od gladi, da bo naveličan vsega, tako ga bo lažje izkorisčati. To so načela, ki vodijo delovanje raznih krajevnih brezvestnih poglavarov. Da se pa tega izkorisčanje ljudstvo ne bo zavedalo, je tudi nujno, da se mu prepreči možnost kulturnega dviga, celo obiskovanje slovenskih sol, zato nobene šole v materinskem jeziku. Tistim staršem, ki so poslali svoje otroke šolat v slovenske šole v Trsi ali Gorico, grozijo na vse mogoče načine.

V zvezi z občinskimi volitvami, ki se bodo vrstile letosno pomlad, mora naše ljudstvo dobro presoditi socialne in narodnosti okoliščine, v katerih živi. Občinske uprave, ki so do danes vodila naše občine, so prav malo storile za dobro bit naše dežele. Možem, ki jih sestavljam, ne smemo več dovoliti, da bi stopili na občinske stole. Zbrati je treba le take ljudi, ki se bodo zares zanimali za potrebe vaščanov in bodo zastavili vse sile za dobit življenjskega standarda naše de-

sporazumu podpisanega v Rimu, tudi izvoz raznih dobab industrijske opreme, iz Italije v Jugoslavijo v vrednosti 45 milijonov dolarjev. Poleg tega bo Italija na račun vojne škode, ki jo dolguje Jugoslaviji, izvozila še 15 milijonov dolarjev blaga. Kreditni sporazum omogoča odlog plačila posameznih dobab za osem let od dneva vsake dobove. Jugoslavija bo nabavljala blago v Italiji po lastnih potrebah.

Poseben sporazum postavlja okvir tehničnega sodelovanja med obema državama, posebno v kolikor gre za gradnjo novih instalacij, izmenjave brevetov ter odpisovanje tehnikov in delavcev za izvrsitev raznih graden.

Novi sporazum o ribolovu v jugoslovenskih teritorialnih vodah omejuje to pravico italijanskim ribičem na posamezna področja, torej ni splošen, kakor je bil prejšnji. Italijanski ribiči bodo lahko lovili pri otokih Pelaguž in Kajola, zatem Zahodno od Viša, pri otokih Kamik in Jabuka in v ozkem pasu vzdolž zahodne obale Istre. Površina jugoslovenskih teritorialnih voda, kjer bodo italijanski ribiči lovili, je skoraj za polovico manjša od površine, ki je bila določena v prejšnjem sporazumu o ribolovu. Ribolov na področju otoka Pelaguž in Jabuke bo dovoljen od septembra do zaključna aprila, ob zahodni obali Istre pa bo omejen na 35 ribičkih ladij v razdeljki več kot 4 milije ob jugoslovenske obale v času od novembra do aprila. Sporazum bo trajal do konca oktobra prihodnjega leta. Lahko se podaljša za eno leto, če bosta do konca oktobra 1957 urešnili dve tretjini investicijskega kreditnega sporazuma, oziroma če se bo pokazalo, da obstajajo pogoji za popolno urešnjenje tega.

Sporazum predvideva ustanovitev posebne italijansko-jugoslovenske mešane komisije, ki bo dajala podrobne predloge, kako naj se ribolov izvaja.

Predstavnika Italije in Jugoslavije sta ob tej priložnosti dala izjave, s katerimi sta poudarjala pomem sklenjenih sporazumov. Storoni je dejal, da je glede na ugodno izvajanje trgovinskega sporazuma, ki je bil lansko leto podpisani, upravičeno upanje, da bodo tudi novi sporazumi dosegli svoj pozitiven namen. Novi sporazumi predstavljajo nove oblike sodelovanja, ki naj omogoči povečanje blagostanje obeh narodov.

Predstavnik Jugoslavije Pavlič je omenil, da je jugoslovanska vlada med pogajanjem pokazala pripravljenost na popuščanje in žrtve, da bi zadovolila želje Italije. »Upajmo, da bodo jugoslovanske žrtve prispevale k izboljšanju med obema

državamač je dejal. Obžaloval je, da odnos med Jugoslavijo in Italijo še niso takšni kot bi morali biti, če bi se natančno spoštovale prevzete obveznosti. Tako pomeni proces proti borcem Nadiške doline (bivšim borcem Briško-beneškega odreda) nespoštovanje člena 16. mirovne pogodbe, hkrati pa je tudi izvajanje londonskega memoranduma pomanjkljivo.

Italijanski tisk, posebno gospodarski listi, je posvetil veliko pozornost najnovijemu gospodarskemu sporazumu sklenjenemu v Beogradu med Italijo in Jugoslavijo. Listi priobčujejo v podrobnostih te sporazume, pa tudi zjave, ki so jih ob tej priložnosti dali predstavniki Italije in Jugoslavije. Listi objavljajo tudi izjavo, ki jo je dal predsednik Segni, predstavnik jugoslovenskega tiska. Onorevole Segni je izrazil svoje zadovoljstvo nad podpisom teh sporazumov. Sporazum o posebnih dobach Jugoslavije je izraz italijanske želje, da bi se gospodarski odnosi z Jugoslavijo, ki so bili urejeni z lanskimi sporazumi, še bolj utrdili. Te možnosti odpira tudi sporazum tehničnega sodelovanja. »S podpisom beografskih sporazumov nismo hoteli samo urediti skupne koristi na Jadranu, temveč tudi odpreti možnosti sodelovanja med obema državama v plodnem ozračju vzajemnosti zaupanja« je dejal predsednik ministra sveta Segni.

Glede praktične uporabe beografskega sporazuma o izvozu italijanske industrijske opreme pišejo jugoslovenski listi, da bo Jugoslavija izkoristila sredstva, ki so ji na razpolago za obnovo jugoslovenske industrije. Obnovili bodo obstoječe industrijske objekte. Prizadevali si bodo, da izboljšajo kvalitetno proizvodnjo in da razširijo asortmá izdelkov. Italijanska industrija bo lahko izvajala tudi opremo za jugoslovensko kmetijstvo, kakor traktorji, meljoracijske stroje itd. Italijanska vlada je izrazila željo, da bi Jugoslavija nabavljala v Italiji opremo za termične centrale in drugo električno opremo. Po beografskem sporazumu bodo imela jugoslovanska podjetja pri nabavljanju opreme z Italije 5,26% skupnih finančnih odstotkov, vstevši tudi zavarovanja.

Neko poročilo z italijanskega vira pravi, da je bil med pogajanjem postavljen predlog, naj bi Italiji v smislu sporazuma o likvidaciji vojne odškodnine Jugoslaviji dobariva tri termoelektrične centrale, eno hidroelektrično centralo in drugi električni material, vse v skupni vrednosti 17 milijonov dolarjev. Kakor se vidi iz objavljenega besedila beografskega sporazuma, je bila ta vsota znižana na 15 milijonov dolarjev.

### Nou žlah preti našemu gospodarstvu

Ne se še pomirilo razburjenje zavoj potrdja fabrike cementa v Čemurju, ker je ostalo desetine djelaucev brez dela in že se kaže nova nagobarnost. Vtal cementa ima namen zaprjeti tud kamnolome v Skrilah, kjer djela kajšnih 160 djelaucev. Kot izgleda čejó postaviti na cesto use naše djelauce ar jih parsiliti, de povežojo culico an gredo s trebuhom za kruhom po svetu. A tisti, ki so djelali desetine ljet u fabriki cementa ali kamnolomih, tud će bi tjal, ne morejo iti sadá na starost po svetu (lahko bi šli po svetu iskat pravice, a te ne bojo ušafali, kot je ni ušafu Cankarjev hilap Jernej). Na juškem ne nucajo starih ljudi, ker tih se ne more več šfrutat, gledajo samo na mlade ar močne, ker jim tisti parnašajo dosti več profita. An kaduor je dje lu dosti ljet u fabriki cementa ali u kamnolomu višno ni stuodstutno zdráu an zdrauški komisije u Vidmu, Milanu an na Kunfinu so zlo natančne an zavarnejo usakega, ki ima najmanjši defekt.

V zvezi z občinskimi volitvami, ki se bodo vrstile letosno pomlad, mora naše ljudstvo dobro presoditi socialne in narodnosti okoliščine, v katerih živi. Občinske uprave, ki so do danes vodila naše občine, so prav malo storile za dobro bit naše dežele. Možem, ki jih sestavljam, ne smemo več dovoliti, da bi stopili na občinske stole. Zbrati je treba le take ljudi, ki se bodo zares zanimali za potrebe vaščanov in bodo zastavili vse sile za dobit življenjskega standarda naše de-

Pred dvemi ljeti so zaprli fabriko od tanina u Cedadu an tudi tistikrat je ostalo brez djela več kot 100 djelaucev. A tuš še ni use. S tjem, de so zaprli tisto fabriko, je ostalo brez djela še več stuš ljudi iz Nadiške doline, ker njeso mogli več izsječati kostanjevih gozdov, iz katjerega so u Cedadu potle izdzveljeno tanin. Preca potle so zaprli pa še čedadsko predmesto, kjer je djelalo nekaj desetin djelaucev. Ljetos so ne samo zaprli, ampak do tal podrli edino obstoječo fabriko par nas an sadá čejó zaprjeti tud kamnolome an sevjeta luoš na cesto tud use djelauce.

Slaba prihodnost se nam parkazuje. Naši ljudje višno ne bojo ankul pozabil uskeh tjeħi udarcu, ki so jim bli dani teles zadnje ljeta. A bližajo se votacioni, sladke besjede raznih propagandistov višno ne bojo preslepie naših ljudi, de bi vjervali še enkrat tajšnim ljudem, ki

(Nadaljevanje na 2. strani)

### Le calunnie hanno un prezzo!

I pennaioli sono al lavoro! Hanno avuto una consegna, diffamare, calunniare, alterare la verità, assordare con il vuoto frastuso delle loro melensaggini espettorate in un linguaggio che fa piantare, quella che potrebbe essere una polemica giusta fondata su dati oggettivi, così da trasformarla in una zuffa, nella quale invano si cercherebbe di individuare la ragione e il torto. Si è deciso in qualche loco — alto o medio non sappiamo — che a nome delle popolazioni della Slavia Friulana possono parlare soltanto i pennaioli, le ex aquile romane e qualche generale o colonnello in pensione; rispettivamente quanto agli organi di stampa che dovrebbero ospitare queste cose che muovono a pietà, solo il «Gazzettino», il «Messaggero» o il «Piccolo» sarebbero organi qualificati a raccolgere le istanze di queste popolazioni. Questa è sostanzialmente la pretesa dei nominati signori ed organi di stampa! E nessuno si accorge del ridicolo che finirà per coprire gli uni e gli altri!

E gli argomenti? Sempre i medesimi, ripetuti sino all'ossessione, perché restino bene impressi nelle meninges. Solitamente si ha cura d'inventare — è la parola proprio adatta — qualche piccolo dettaglio, per contestare tutto il resto, esattamente come farebbe un furbo negoziante che espone un prezzo non arrotondato (101 invece di 100) per lasciar intendere che esso risulta da un calcolo scrupoloso.

Dunque le popolazioni della Slavia Friulana sono di ceppo latino? Le vostre ricostruzioni della storia di queste terre a che cosa mirano? Lo sanno anche i sorprendenti dalla nascita e i deficienti che esse furono sotto Venezia e che passarono all'Italia dopo il 1866. E con ciò? L'origine etnica sarebbe scomparsa? L'eventuale risveglio etnico dovrebbe essere interdetto? In nome di che cosa? Rileggete, signori, la Costituzione repubblicana e non ciurlate nel manico!

Nessuno vivaddio può contestarci il diritto di reclamare il rispetto della nostra individualità etnica! Nessuno può negare che le popolazioni della Slavia Friulana hanno una sua lingua, una sua cultura, lingua e cultura slovene.

La cosa è assai preoccupante perché il ragionamento di codesti signori è tipico di mentalità fuorviata da preconcetti nazionalistici: Gli sloveni della Slavia Friulana hanno dato 2000 Caduti; ergo sono italiani di sentimento, anzi italianoissimi. Si scambia, cioè, il realismo di questi cittadini per una implicita rinuncia alle loro caratteristiche etniche. Ma ragionamenti di questo tipo non faranno e non possono fare molta strada, anche se a protestarli si scomoda qualche personaggio autorevole locale.

Ne volete una prova? Si continua a ripetere che non ci sono problemi di minoranza nelle Valli del Natisone; poi si parla di popolazioni di dialetto slavo e si approvano ordini del giorno che confermano ciò; poi ancora si parla che siamo noi che si vorrebbe suscitare o creare un problema del genere in mezzo a popolazioni che sarebbero italianoissime.

La verità è che il problema esiste, ed è un problema che ha le sue soluzioni giuste, democratiche, legittime, soli che si voglia ragionare onestamente. Non saranno, certamente, quei 50-60 mila sloveni del Friuli, che tra l'altro vivono in condizioni economiche tantò misere, abbandonati come furono in ogni epoca, ad insidiare l'Italia: bisogna farne ricercare per arrivare ad una tale supposizione.

E' necessario arrivare al riconoscimento dei nostri diritti, alla nostra piena parificazione giuridica, perché uno stato democratico non può tollerare oltre con l'inviare alla scuola italiana bambini che non conoscono una parola di questa lingua; col risultato di uscire dalla scuola analfabeti o semianalfabeti.

E questo non è tutto; perché non si avverte che così facendo si mutilla la coscienza di un bambino nell'età più delicata per la sua formazione spirituale?

La mancanza di un'istruzione impartita

NAROČNINA:  
Za Italijo: polletna 300 lir —  
letna 500 lir — Za inozemstvo:  
polletna 600 lir — letna 1000 lir  
— Oglasni po dogovoru.  
Posamezna številka 25 lir

ta nella lingua materna, sia pure modesta, comporta fatalmente l'impossibilità per la nostra gente di una graduale elevazione, e soprattutto l'impossibilità ad una specializzazione del lavoro, ciò che da solo giustifica la vasta e grave piaga della disoccupazione con le ben note e funeste ripercussioni sulla vita individuale, familiare e sociale.

Per capire in quali condizioni versi la cultura della Slavia Friulana, basterà rilevare che non c'è ancora un medico, non un libero professionista, non un tecnico della zona. E se ci fu qualcuno, abbiamo visto che tutti finirono per estrarne progressivamente dalla loro gente, cercando in altri lidi un ambiente sociale migliore e più adatto. Ne è da dirsi che ciò possa imputarsi alla pigrizia intellettuale dei nostri ragazzi, poiché al contrario, si può dimostrare che essi sono intelligenti e di grande profitto nelle scuole dove l'insegnamento viene loro impartito nella lingua materna. Per questo se ne può giudicare da quel centinaio di studenti che frequentano le scuole slovene di Gorizia e di Trieste.

E se non fosse così, non sarebbe certamente un colonnello Olivieri a rappresentare quelle popolazioni nel consiglio provinciale, ma sarebbe un figlio della loro terra, sia pure un d. c.

E' inutile allora evocare spettri, creare fantasmi, ormai nella Slavia lo sanno anche i ciechi, chi sono coloro che provocano risentimenti, che cercano di impedire una normalizzazione, anche se lo fanno in nome dell'ideale patrio, che qui nella Slavia non può fungere che da troppo comoda copertura.

La situazione nella Slavia Friulana è quella che è: una situazione di miseria crescente e comune che va risolta con i fatti. Con le chiacchiere, con i discorsi patriottardi la popolazione è stanca di saziarsi.

Da noi urge un intervento organizzato e sistematico che valga a mutare una situazione diventata ormai insostenibile. Ecco le cifre. Taipana: popolazione residente 2824; popolazione presente 1620; Grimacco: popolazione residente 1822; popolazione presente 942; San Leonardo: popolazione residente 2224; popolazione presente 1350. Tanto per citarvene un paio.



SV. PETER SLOVENOV

## Za plačat nas ne pozabijo

Ze dostikrat smo povjedal, de je naša dažela ena izmed tistih, ki je narbujo uboga an nimar zadnja na varsti, če država daje kajšno pomuoč. Ce prosim za kajšno rječ, nam odgovorijo, de njemajo soudi an mi se muorno s tjem odgovorom kontentati an tihom stat. Kar pa tjerajo od nas dajila, pa ni takoo. Dostikrat se je dogodilo, de žená, ki je imjela kopico otruok, ni imjela za plačat dajil, an začuo so ji zarubil zadnjo kozo, ki je stala u hlevu an ki je dajala mljeko lačnim otruokom. Nič nješ pomagali u tajnih siučajih suž nadužnih otročicev an uboge matere. Še anku se ni dogodilo, de bi kajšnemu oprostili dajila ali de bi kajšnega pozabil par dajil. Glin tele dni je paršla u Dolenji Barnas njekšni družini karta, de muorajo plačat 65 lir za sodne stroške, ki jih ni plaču nješ njihov prednik, ki je umrū že pred 50. leti. Od tega »doužnika« je pomrla skoraj usahahta an vaščani komaj puomnijo njegovo ime, a tiste karte, na katjerih je pisano, de renki ni plaču, še živijo an bojo ostale, dok ne bojo poglihali tuš kar je imeu za plačat.

### ZA REŠIT EKONOMSKO KRIZO

Na zadnjem kamunskem konseju so dosti debatirali o veliki ekonomski krizi, ki je nastala zavoj podrtja fabrike cementa u Čemurju pri Sv. Lenartu. Sklenili so, de bojo dal pobudo za sklicanje riunioni na prefekturi u Vidmu, kamor bojo paršli usi šindiki Nadiške doline, parlamentarci an usi; ki so zainteresirani, de bojo proučil, kaj je treba ukreniti, de ne postane rječ nepoprauna.

Use zaman je zvoniti po touči, prej bi se muorli oglasiti, dokler je stala fabrika še na nogah, ne pa sadá, ko je ostalo od nje par kamenjou.

Kamunski konsez je skleniu, de se bo u ljetnjem ljetu nardilo več potrebnih djal u Cedronu an Dolenjem Barnasu. Ustanovil bojo djalouci center an tačuo par tozadeunih jugoslovanskih oblasteh.

### SMRTNA KOSA

Urmala je u Klenjäh 88 ljetna Ema Spiller uduova Venuti, učiteljica u penzionu. Renka je bila 32 ljet učiteljica u Ažli, 12 ljet pa u drugih vases Nadiške doline. Pogreba se je udeležilo zlo dosti ljudi, posebno mladine, šuolske an kamunkne oblasti.

### MALI OBMEJNI PROMET

Zadnjikrat smo pisal, de je bio februarja mjesca zlo slab mali obmejni promet zavoj mraza an zatuš so ble use vasi Nadiške doline čisto mrtve. Sadá, ko je paršlo gorko uremē, pa se je promet spet oživu. Preteklo soboto je paršlo na stotine ljudi na čedadski trg an tudi dosti

## Kou žih preti našemu gospodarstvu

(Nadaljevanje s 1. strani)

nješ znali ne samo daržati objub, a niso znali dati niti dobre besjede na pravem mestu, de bi rešili ekonomsko stanje naše daže. Ljudje bojo telikrat sigurno znali ločit slabe od dobrih. Zadost so imel izkušnu u tjeih zadnjih desetih ljetih za odprjeti oči.

U tjelem povojskem času so bli naši ljudje parmuorani, de so se u masah izseljevali za si zaslužit košček kruha. Po usem svetu jih ušafamo: po Belgiji, Franciji, Švici, Nemčiji, Angliji, Afriki, Avstraliji, Ameriki an nekatjeri so celuo na Ognjeni Zemlji. Huduo je djelo u tjeih državah, a parmuorani so se do smarti maltrati za živjenski obstoju družine, ki usedno tarpi pomankanje, ker po svetu se slabo zasluži. Nešteti tisti, ki djelajo u belgijskih minjerah, so si nakanpoli minatorsko boljezen silikozu ali kajšno drugo neozdravljivo boljezen. Rjedkokedaj štampuamo naš list ne de bi pisal, de se je ta ali oni poneseče ali umrū na tuji zemji an tega ne more nobedan daržati parkrito, ker je resnica.

Grenkuo je tuš čuti, a tajšno je resnično ekonomsko stanje naše daže. Tako je resnica,

naših kmetov je šlo preko moje gledat svojo žlahto an po drugih opravilih. Na trgu u Čedadu je bluo use živo, ker sadá jugoslovanski državljanji lahko parpejo čez mejo tudi prodajat, u mjeri kakor predvideva akordo, živino kupčija an je bla zlo dobra. Troštamo se, de bo od sadá nimar bujoše, de bo trg nimar bujoše an tačuo se bojo mogli ljudje pomagat na tej an na drugi strani meje.

### SV. LENART

#### KORS ZA EMIGRANTE

Na pobudo provincialnega konseja so u Sv. Lenartu odprli kors za emigrante, kjer učijo francoski jezik. Djeluci iz Šentleninarskega kamuna hodijo venčpart na djelo u Belgijo an Švico an zatuš jim bo znanje francoskega jezika dosti pomagalo. U tis kors se je upisalo okuol 40 djaloucou.

### DREKA

#### NAM BOJO NAPEJALI VODO?

Ze večkrat smo pisal kajšne težave imajo nekatjere vasi dreškega kamuna, ker so brez vodovoda. Izvir Koderjana, od koder bi se lahko napejalo vodo, leži na jugoslovanski strani an zatuš, čeglih je bla občina parpravljena uzdaržat stroške za napeljavo vode, tega nješ mogli nardit. Za rešit to živiljensko pomembno uprašanje je dreški župan informiru zunanje ministerstvo, de se bo to interesralo par tozadeunih jugoslovanskih oblasteh.

### REZIJA

## Zakaj ne odpro obmejni prehod v Belem potoku?

Videmski sporazum, ki je bil podpisan preteklo poletje med Italijo in Jugoslavijo za mali obmejni promet, predvideva med drugim tudi otvoritev obmejnega prehoda druge kategorije v Belem potoku. Vsi smo mislili, da bodo ta prehod odprli kmalu po podpisu, kakor v drugih obmejnih krajih, a preteklo je že več kot sedem mesecev in stvar je še vedno na starem.

Ne moremo si razložiti kje tiči vzrok, da ne odpro tega obmejnega prehoda, ki je živiljenskoga pomena za prebivalce Belega potoka, ker so zaprti v temsem kotu med gorami in bi bil ta prehod edini izhod iz izolacije, v kateri se nahajajo. Že dostikrat smo povedali, da je Beli potok odrezana vas od svoje občine in da imajo ljudje mnogo težav. Vas je popolnoma izolirana prav zaradi tega, ker nima obmejnega prehoda. Beli potok namreč gravitira na Zagorje, ki je oddaljena komaj 8 km in ne na Čento, do katere ni nič manj kot 20 km. Nekdaj so ljudje hodili na delo vedno na Bovško ali Kobariško in tam so tudi kupovali vse živiljenske potrebsčine. Malokateri človek je šel iskat dela ali kupovat v Furlanijo, vsi so se obračali proti vzhodu, ker so tako bližji domače hiše.

Zakaj se torej naše oblasti ne zanimajo, da bi se odprli obmejni prehod v Belem potoku? V videmskem sporazumu so predvidene med drugim tudi trgovske izmenjave s katerimi bi se lahko naši ljudje brez dvoma pomagali. Tega pa ne morejo izkoristiti, kajti s propustnicu bi morali prekoračiti mejo v Štupici, a ta je oddaljena od Rezije skoraj 100 km.

V Čedadu in Nadiški dolini, kjer se izvaja obmejni promet, so si že mnogo opomogli. Enako bi lahko bilo tudi pri nas, če bi ljudje prihajali iz Bovškega v Tersko dolino in naši tia. Beli potok, kjer vlada črna beda, bi prav gotovo na ta način spremenil svoj videz. Nujno je torej, da se ta problem reši, če hočemo izboljšati naše kritično gospodarsko stanje.

### TIPANA

#### DRUŽIH 152 DJELAUCUZ ZAPUSTILO SVE HIŠE

U zadnjih 15 dni te šlo iz našega kamuna po svetu s trebuhom za kruhom 152 djelauceu. Družih 37 no če jeti tele tjeđan, med temi to je 13 Brježene, ki no

Troštamo se, de se bojo sadá, ko so se zbujošali odnos med obema državama, ložili dakiord an de bo mogoče napeljati vodo po useh vaseh, ki je njemajo. Ljudje težkuo parčakujejo rešitev tega problema, ker biti brez vode je zarjes se buhuo že takuo slabu življenie.

### NEME

#### STARČEK U FLAMAH

Pretekli tjedan ne točala na zlo huda nesreča 81 ljetnemu Mini Zefu iz Nem. Starček e šu tu host po daruā an zatuš, ke te mu bō miraz, e snjetu hónj. To se ne vje kako ne se mu užgala oblikja an sobeto e bi uós u flamah. Uárgu e se na tla an tej živa torča e se uáju na tleh, za zadušiti hónj. Blizu njegá e bi nješ nevouđ an e mu hitro skočou na pomučan ugasnou hónj. Pejali so ga sobeto u špitau u Videm, kjer pa e čez duži umar zavoj budih opelkin, ki jih je mōu po usjem telesu.

#### HUDA NESREČA PAR DJELU

Zlo hudo e se ponesreču 17 ljetni Hektor Novak iz Črnejne, kar e djelu u hosti. Mladi djalouác e načladu daruā na telefriki an jih spušču u dolino, a dno brjeime te ga potehnilo za sabo an se odpejelo u dolino. Hitro e se parjeu za rimpin, a med to strašno užnjo so mu popustile moči an e spadu kakih 20 metru globok. Druzji djalouci, ki so z njim djeleli an vidali uós ta strašni prizor, so mu sôbeto paršli na pomuoč an ga pejali močno udarjenega u videmski špitau. Mjedih in konšatou, k' e se par padcu zlomu najbrž križ an bi udarjen po več drugih krajih. Njegá stanje te zlo serio.

### REZIJA

## Zakaj ne odpro obmejni prehod v Belem potoku?

gredu za te parvkrat tu Germanijo. Žalostna ekonomska situacija u keteri u se obrenče naš kumun na če ljetos paršili, ki maloketeri od zdravih mož u če ostati ta domah. Kam smo paršli! Človek u bi ne nanjev vjervu, ki tle bi tjebo tekič djela, ki to bi ne bo bi zunjo se pohoniti od domače hiše, bal no autoritati mjele le no mar čuta za naše bizunje. Cjeste od kumuna no majó souse bizunje beti postojene, gore pogozdovane, sencožeti posječene. To se zdi, ki no djeļajo na pnoše zak' no se iztrebita več judi, ki to more iz naših vaseh.

To je rát mjeti pred sabo koj tole konštacion: Pleštiča. Ta vas pred 10. ljeti ne mijela 550 judi par hiši. Vjestá kaj to jih je donás? Nič več koj 337. An zato no pravijo, ki so souse lažnice tuš, ki ve pravimo mi, kar ve se ponohemo za naše judi. A sreča nam, nješmo več tekič nazat za ne vidati, kje na stoji resnica an kje na stoji lažnica!

### PRAPOOTNO

## Kedai bojo popravili cesto na Stari gori?

Izletniki, romarji, še buj pa ljudje, ki živijo na Stari gori, že dosti ljet čakajo, de bi popravila cesta, ki peje iz Čedadu na Stari gori. Cesta je zlo zanemarjena an je zlo težkuo voziti po njej, posebno že zatuš, ker je pouna ovinkou. Kakor znano, je Stara gora zlo poznana božja pot an usako ljetu pride na stotine taužentou romarjeu. Izračunalni so, de je paršlo samo lansko ljetu okuol tri taužent autobusou, automobilu an motorjeu. Sem pa parhajajo tudi izletniki, ker iz Stare gore se nudi zlo ljep razgled po usej Furlanijo an kakor pravijo, bo parhajalo nimar več ljudi, ker bojo zgradil pod podom svetišča veliko kripto za paže iz čedadskega okraju u uojski.

Ker je Stara gora takuo privlačna točka, bi bluo puš, de bi cesto dobro popravili, še boujš pa bi bluo, de bi jo asfaltirali. Kamuni Prapotno an Čedad, kamor spada cesta, ki peje na Stari gori, nimašo soudu, ker so u preteklih ljetih že dosti potrosili za napejavovo vodovoda u tjem kraju, za popravilo zvonika, za obnovu cerkve itd. Prú bi bluo, de bi se zauzele

ZVEZDE IN ZVEZDICE NA NEBU SLOVENSKEGA SLOVSTVA

## Ksaver Meško

### večerov, samoizpovedne besedne umetnosti

Kadar se bliža Velika noč, se spominjam na neko črtico iz Koledarja Mohorjeve Družbe, ob kateri se mi še vedno orosi oko. To črtico je pozneje Ksaver Meško vključil v njegovo klasično mladinsko knjigo Mladim srcem. Imenuje se »Sosedov Peterček«, kjer nam slika velikonočno doživetje otroka Peterčka, ki prav na Veliko noč zbuli in umre. Pisatelj, njegov prijatelj roma vedno na ta grobek prijateljka iz mladih dñi in nam pove, da je pozneje mnogo prijateljev izbrisal iz knjige spominov, le na sosedovega Peterčka, prijateljka iz mladih let, ne more nikoli pozabiti.

Ta veliki pisatelj dušnih utripov, momentov duše in velike domovinske ljubezni je duhovnik Ksaver Meško. Ksaver Meško je prav tako kot Aškerč iz obmejne pokrajine, iz Štajerske, kjer je zagledal ta tožni slovenski svet 28. oktobra 1874. v Klučarovcih pri sv. Tomažu nad Ormožem. Študiral je gimnazijo v Pulju, v Celju, tam je spoznal tudi Aškerca in po maturi 1894. je odšel v bogoslovje v Maribor, ter postal duhovnik povezan z Bogom in z slovensko domovino.

Meško je začel kot vsak mlad človek najprej pesniti, tu pa si ni utrl novih poti. Te njegove lepe pesmice so le spremišljavelke, pripevi njegove proze in so izšle leta 1945. v Mohorjeve Družbi pod naslovom »Iz srca in sveta«. Takrat ta knjiga ni imela odmeva, danes je naravnost dragocena za zamejske Slovence, škodale, da ni izšel v tej zbirki tudi njegov čudoviti ciklus koroških pesmi »Pri Klopinskom jezeru«. Klopinski jezero operata v slovenski literaturi samo Meško in največja pesnica slovenskega Korotana Milka Hartman-ova. Služeval je Meško v različnih krajih, slednji je dobil leta 1906 župnijo Marija na Zilji pri Beljaku. Leta 1919. je zapustil to mesto ter opisal živiljenje med ljubimi Korotanci v knjigi »Naše živiljenje«.

Ksaver Meško spada k realizmu obenem pa k slovenski novo-romantiki. On je uvedel v slovensko slovstvo samoizpovedno črtico še pred Cankarjem, saj je tudi njegova črtica podobna glasbi ali pa romantični sliki. To so momenti duše, utrinki srca, cvetje lirične proze, kot jo zna podati samo Ksaver Meško. Njegovo pradoživetje je romantično, simbolično in ne realistično in zato nam je njegov prejšnji in poznejsi realizem v realističnih novejih in dramah nekoliko tuj kot da se je oddaljila njegova duša iz sveta romantike v svet, kjer se ne počuti dobro.

Najlepše črtice je povezel Ksaver Meško v dve knjigi, pojni tih romantične, ena imenuje »Ob tihih večerih druga« in »Na smrt obojenja«. Spet se vrne v otrokom ter izda v Gorici zbirko mladinskih pesmi in povestic »Mladini«. Medtem naraste njegova knjiga »Mladim srcem« na pet knjig a njegove črtice za odraslo mladino prevaja ves slovenski svet. Pa tudi Nemci so vzljubili Meško, čeravno so mu nekateri v vojni delali velike krvicive in prevajajo radi posebno njegove tako svojevrstne mladinske črtice in memuarne slike za odrašte. Mogoče v njem našli poleg slovenske duše, ki ljubi spomine in legendi tudi nekaj kongenialnega, saj sem učovil, da je tudi Meško vzljubil nemško pisatelja psiholoških memoarskih novel Theodorja Storma.

Ksaver Meško še vedno ustvarja. Mnogo let je že preteklo, odkar ga je obiskal Izidor Cankar in ovekovečil v »Obiskih«. Temu je povedal, da ljubi Shakespearejeva dela in Pellicovo delo »Francesca da Rimini« izmed Slovanov pa Sienkiewicz, Puškina, Lermontova in Turgenjeva. Še mu je dodal: »pisateljski pot je trnjev, če bi ga nričel še enkrat in bi ga poznal takoj, kakor ga poznam sedaj, resnično ne bi ga nastopil! Kaj čaka človeka na njem? Nešteto razočaranj, sitnosti, kritice in ponizovanja. Kaj neki imam od svojega truda? Slavo? Mene ni osrečila in mislim, da tudi drugih nis.«

Osrečil pa je Meško nešteto slovenskih duš

## Koli za venjike

Koli za venjike so cementni ali leseni. Dragi so, zatoči pa naj jih kmet parpravi takuo, de bojo uzdržali dosti časa.

Kaduor parpravja cementne kolé vje, de je potrebeno u sredini kolá željezo u formi palice. Tudi z lesenimi kolmi je treba runat primjerno, de trajajo več časa an zatoči jih.

1. karbonizirajte ali zoglenite, kar pride rejč, de jim ožgete tisti kraj, ki pride u zemjo, ali

2. jih olupite an osem dni daržite u vodi spuodnjo (dolenjo) tretjino dougnosti u 3 do 5 parstvotni raztopini modre galice (solfato di rame) — na 10 litru vode 300 gramu do 500 gramu modre galice brez japna — potle pa še dva dni u japnenom mljeku — na 10 litru vode 250 gramu japna — ali

3. olupite an dolenie kraje namažite usaj dvakrat s kajšnjim karbolinejem. Dobar je tudi neodenčin, za mazanje pa nucajte navaden čopč (penel).

## Parve setve

Nekatjera zelenjauna semena poganja jo zlo počas, ker so pruot mrazu odporne, se jih seje za parvi nuc zguodaj, že februarja ali marca, preca ku je ljepta ura an se je zemja tarkaj osušila, de se ne lovi za lopato. Sejte, če le morete, usa zelenjauna semena u vrste, de ponucate manj semena an je setu buj 'dnakomjerna. Preveč goste rastline se u vrstah buj lahko razredči, opljeve an okopljajte.

PETERŠILJ (prezzemolo), dobro raste u globoki rahli zemji. Na frišno pognjeni so korenji peteršilja radi čarvivi, nadej jih tudi rjá. Sjeme posejte u 20 do 25 cm oddaljene an do 2 cm globoke jarke. De ni setu preveč gosta, pomješajte sjeme z drobnim pjeskom. Ker kali sjeme 3 do 4 tjdne, zmješajte sjemenu nekaj sjemena zguodne solate ali mješenice rjevice, ki kale hitro. Prej ku se bo peteršilj razrastu, boste že pobral rjevice an tud solato.

PASTINAK, naše gospodinje buj malo pozajao. Beli korenji so po formi an velikosti podobni živinskemu korenju, listi pa zeleni (sedano). Savor ima po korenju an zeleni, zatoči ga nucajo ku korenje an peteršil za juhe. U nekatjernih krovov po ribah. Sjeme kali dougo časa, zanjih ga jedo na olju pečeneza, ki ima zatoči ga seje takrat kot peteršil an korenje, samo u buj oddaljene vrste, an ga buj pozino razredčite u vrstah po 20 do 25 cm. U nekatjernih krajih pardjelujo pastinak tud na puoju za živinski fuotar.

CEBULO IZ SJEMENA, posejte u 25 do 30 cm oddaljene vrste. Temnó sjeme oprasite z japnenim prahom, de je buj sadike razredčite u vrstah na 15 do vidno an ga ne seje preveč gosto. Goste 20 cm, de bojo imjele zadost prastora.

## Djelo na njivi, vinogradu an sadovnjaku

Na polju začnite s pomladansko setvijo. Narbuji zguodaj seje tiste reči, ki nucajo dosti dokrote, ku grah, bob, djetelja; potle tiste, ki nucajo za rast več časa an so občutljive za pozno slano: arž, jemen, pšenica, oves zguodnji krompir korenje. Pregledejte njive, kjer raste



»MATAJUR«

## Podložite dosti jajc

Čeglih se zdi kokoš kajšnjemu malo urjedna živau, usedno muora usak dobar gospodar priznat, de mu kokošjereje parnaša dosti interesa. Interes, ki ga imamo od kokošjereje pa narbuji vjedo naše gospodinje, ki dostikrat kupujejo use hišne reči, dostikrat pa tud tobak an cigarette hišnemu gospodarju le iz soudu, ki jih dobijo za jajca an kokoši.

Naj zatoči poskarbijto naše gospodinje,

czimno **Zito**. Gnojite žitu s kalcijevim nitratom — **za** 1000 kvadratnih metru rjive 10 do 15 kg gnojila. Krompirja ne smijete sadit na frišen gnoj.

**U vinogradu** muorajo biti venjike obrnjane an povezane, prej ku začne venjika poganjati sok. Ta mjesec je narbujoši sajenje novih venjik. Kaduor še ni gnoju, naj tuči nardi z domaćim hleuskim gnojem, katjeremu naj doda malo superfosfata an nekaj kalljeve soli.

U sadounjaku sadite mlado drevje, a muorate lepo gledati, de so jame zadost velike — 1,50×1,50 m na 0,80 m globoke koosti. Takoč se drevje buoš ujame. Če breskve še ne brste, jih se enkrat poškopite s 4 parstvotno brozgo modre galice an jajna. Drugo sadno drevje škoprite malo pred cvetjem z 1,50 parstvotno raztopino svinčenega arzenjata (arsenato di piombo). Škopljenje ponovite večkrat u intervalu po 8 dni, de s tjem ustavite razvoj črvu.

**U KLJETI.** U kljeti muorate pruot koncu mjesca pretociti vino še enkrat. S pretakanjem opravite drožje, ki se je čez zimo separalo iz vina. Vino ne smije priti u gorke mjesce z drožjem, ker bi se lahko vederbal. Sode nimar dolivajte. Ne daržite u kljeteh ažejda, pusojskih pardjelku an drugih reči, na katjerih se lahko razvije plesen (mufa), ki zlo škodi kvaliteti vina.

## Za gospodinje

### Koristni nasveti

Vuneno blaguo an pletenine se obdarži dugo časa mehké, če jih izpirate parjanju u zadnji vodi z vodo, ki ji dodate žlico glicerina. Kar uzamete blaguo iz vode, ga ne smijete preveč stiskati, buoš je, če ga malo stlačite, potle pa ga razplančate an posušite.

Na zlate okvire (korniže) se ne bojo usedale muhe an jih posrale, če jih na-

mažete s česnom (lúkom). Čistite jih atkuči, de najprej z njih dobro obrišete prah, potle pa jih umijete z vodo, u katjeri se je dougo kuhu česen.

Mufo na karti an korjanu (usnju) proč spravite s terpentinom.

Majhne škarje nabrusite narbujoš takuo, de z njimi rježete tanko vetrano karto.

ta, pianil v sobo, se vrgel na kavč in neutolažno zajokal.

Kako uro pozneje je prišla njegova



Končno se mu je le razkrilo.

mati, to se pravi njegova krušna mati. Spal je, a še v spanju je hibal. Že ob pripovedovanju sosedov je Grothova za-

## Snega ni več - počistite traunike in senožeti

Kar se sneg staji iz traunikou an senožeti, začne rjava trava zelenjeti — rasti. Parvo djelo kmeta muora bit, de se pobrigja za traunike an s tjem da travi možnost, de se razvije an si zasiguraj buj lahko košnjo an več pardjelka.

Parvo pomladansko djelo na traunikou an senožetih je čiščenje. Če ste u jeseni raztresli po traunikih gnoj, če ste japevili petelinu iz druge reje. Če je petelin že več ljet iz domačega tropá, so jajca ponavadi neoplojena, cibeta se slabu valijo, izvaljena rada poginejo. Na 15 do 20 kokoši pride en petelin.

2. Kokoši, od katjerih boste jemali valilna jajca, muorajo imjet zadost paše an zelenega fuotra. Fuotrat jih muorate z beljakovinastimi jedmi: oves (vena), otrobi, olne tropine, kostna moka itd.

3. Jajca za valjenje muorajo biti frišna, stara so lahko največ do 7 dni. Jajca muorate daržati na hladnem prastoru an jih usak dan dva do trikrat obarniti. Forma jajc muora bit pravilna, lupina pa gladká, čista, ne umazana.

4. Koklo (kločo) muorate lasti ne zadostjo ali pa podložite pod gnjezdo seno, ki ga muorate večkrat malo pomočit. Jajca nucajo par valjenju nimar zadost mokrote. Če ste koklo ložili u košaro na samoliamo ali seno, posebno če kokla sedi na toplem, izvaljenje ne bo sigurno.

5. Podložti muorate zguodaj na pomlad. Zguodnja piščeta se do poljetne suše an gorkute zadost razvijejo, zguodnje jarčice (pikule) pa bojo nesle že u jeseni u intervalu po 8 dni, de s tjem ustavite v oktobru ali novembra.

6. Koklo (kločo) muorate lasti ne zadostjo ali pa podložite pod gnjezdo seno, ki ga muorate večkrat malo pomočit. Jajca nucajo par valjenju nimar zadost mokrote. Če ste koklo ložili u košaro na samoliamo ali seno, posebno če kokla sedi na toplem, izvaljenje ne bo sigurno.

7. Podložti muorate zguodaj na pomlad. Zguodnja piščeta se do poljetne suše an gorkute zadost razvijejo, zguodnje jarčice (pikule) pa bojo nesle že u jeseni u intervalu po 8 dni, de s tjem ustavite v oktobru ali novembra.

8. Koklo (kločo) muorate lasti ne zadostjo ali pa podložite pod gnjezdo seno, ki ga muorate večkrat malo pomočit. Jajca nucajo par valjenju nimar zadost mokrote. Če ste koklo ložili u košaro na samoliamo ali seno, posebno če kokla sedi na toplem, izvaljenje ne bo sigurno.

9. Koklo (kločo) muorate lasti ne zadostjo ali pa podložite pod gnjezdo seno, ki ga muorate večkrat malo pomočit. Jajca nucajo par valjenju nimar zadost mokrote. Če ste koklo ložili u košaro na samoliamo ali seno, posebno če kokla sedi na toplem, izvaljenje ne bo sigurno.

10. Koklo (kločo) muorate lasti ne zadostjo ali pa podložite pod gnjezdo seno, ki ga muorate večkrat malo pomočit. Jajca nucajo par valjenju nimar zadost mokrote. Če ste koklo ložili u košaro na samoliamo ali seno, posebno če kokla sedi na toplem, izvaljenje ne bo sigurno.

11. Koklo (kločo) muorate lasti ne zadostjo ali pa podložite pod gnjezdo seno, ki ga muorate večkrat malo pomočit. Jajca nucajo par valjenju nimar zadost mokrote. Če ste koklo ložili u košaro na samoliamo ali seno, posebno če kokla sedi na toplem, izvaljenje ne bo sigurno.

12. Koklo (kločo) muorate lasti ne zadostjo ali pa podložite pod gnjezdo seno, ki ga muorate večkrat malo pomočit. Jajca nucajo par valjenju nimar zadost mokrote. Če ste koklo ložili u košaro na samoliamo ali seno, posebno če kokla sedi na toplem, izvaljenje ne bo sigurno.

13. Koklo (kločo) muorate lasti ne zadostjo ali pa podložite pod gnjezdo seno, ki ga muorate večkrat malo pomočit. Jajca nucajo par valjenju nimar zadost mokrote. Če ste koklo ložili u košaro na samoliamo ali seno, posebno če kokla sedi na toplem, izvaljenje ne bo sigurno.

14. Koklo (kločo) muorate lasti ne zadostjo ali pa podložite pod gnjezdo seno, ki ga muorate večkrat malo pomočit. Jajca nucajo par valjenju nimar zadost mokrote. Če ste koklo ložili u košaro na samoliamo ali seno, posebno če kokla sedi na toplem, izvaljenje ne bo sigurno.

15. Koklo (kločo) muorate lasti ne zadostjo ali pa podložite pod gnjezdo seno, ki ga muorate večkrat malo pomočit. Jajca nucajo par valjenju nimar zadost mokrote. Če ste koklo ložili u košaro na samoliamo ali seno, posebno če kokla sedi na toplem, izvaljenje ne bo sigurno.

16. Koklo (kločo) muorate lasti ne zadostjo ali pa podložite pod gnjezdo seno, ki ga muorate večkrat malo pomočit. Jajca nucajo par valjenju nimar zadost mokrote. Če ste koklo ložili u košaro na samoliamo ali seno, posebno če kokla sedi na toplem, izvaljenje ne bo sigurno.

17. Koklo (kločo) muorate lasti ne zadostjo ali pa podložite pod gnjezdo seno, ki ga muorate večkrat malo pomočit. Jajca nucajo par valjenju nimar zadost mokrote. Če ste koklo ložili u košaro na samoliamo ali seno, posebno če kokla sedi na toplem, izvaljenje ne bo sigurno.

18. Koklo (kločo) muorate lasti ne zadostjo ali pa podložite pod gnjezdo seno, ki ga muorate večkrat malo pomočit. Jajca nucajo par valjenju nimar zadost mokrote. Če ste koklo ložili u košaro na samoliamo ali seno, posebno če kokla sedi na toplem, izvaljenje ne bo sigurno.

19. Koklo (kločo) muorate lasti ne zadostjo ali pa podložite pod gnjezdo seno, ki ga muorate večkrat malo pomočit. Jajca nucajo par valjenju nimar zadost mokrote. Če ste koklo ložili u košaro na samoliamo ali seno, posebno če kokla sedi na toplem, izvaljenje ne bo sigurno.

20. Koklo (kločo) muorate lasti ne zadostjo ali pa podložite pod gnjezdo seno, ki ga muorate večkrat malo pomočit. Jajca nucajo par valjenju nimar zadost mokrote. Če ste koklo ložili u košaro na samoliamo ali seno, posebno če kokla sedi na toplem, izvaljenje ne bo sigurno.

21. Koklo (kločo) muorate lasti ne zadostjo ali pa podložite pod gnjezdo seno, ki ga muorate večkrat malo pomočit. Jajca nucajo par valjenju nimar zadost mokrote. Če ste koklo ložili u košaro na samoliamo ali seno, posebno če kokla sedi na toplem, izvaljenje ne bo sigurno.

22. Koklo (kločo) muorate lasti ne zadostjo ali pa podložite pod gnjezdo seno, ki ga muorate večkrat malo pomočit. Jajca nucajo par valjenju nimar zadost mokrote. Če ste koklo ložili u košaro na samoliamo ali seno, posebno če kokla sedi na toplem, izvaljenje ne bo sigurno.

23. Koklo (kločo) muorate lasti ne zadostjo ali pa podložite pod gnjezdo seno, ki ga muorate večkrat malo pomočit. Jajca nucajo par valjenju nimar zadost mokrote. Če ste koklo ložili u košaro na samoliamo ali seno, posebno če kokla sedi na toplem, izvaljenje ne bo sigurno.

24. Koklo (kločo) muorate lasti ne zadostjo ali pa podložite pod gnjezdo seno, ki ga muorate večkrat malo pomočit. Jajca nucajo par valjenju nimar zadost mokrote. Če ste koklo ložili u košaro na samoliamo ali seno, posebno če kokla sedi na toplem, izvaljenje ne bo sigurno.

25. Koklo (kločo) muorate lasti ne zadostjo ali pa podložite pod gnjezdo seno, ki ga muorate večkrat malo pomočit. Jajca nucajo par valjenju nimar zadost mokrote. Če ste koklo ložili u košaro na samoliamo ali seno, posebno če kokla sedi na toplem, izvaljenje ne bo sigurno.

26. Koklo (kločo) muorate lasti ne zadostjo ali pa podložite pod gnjezdo seno, ki ga muorate večkrat malo pomočit. Jajca nucajo par valjenju nimar zadost mokrote. Če ste koklo ložili u košaro na samoliamo ali seno, posebno če kokla sedi na toplem, izvaljenje ne bo sigurno.

27. Koklo (kločo) muorate lasti ne zadostjo ali pa podložite pod gnjezdo seno, ki ga muorate večkrat malo pomočit. Jajca nucajo par valjenju nimar zadost mokrote. Če ste koklo ložili u košaro na samoliamo ali seno, posebno če kokla sedi na toplem, izvaljenje ne bo sigurno.

28. Koklo (kločo) muorate lasti ne zadostjo ali pa podložite pod gnjezdo seno, ki ga muorate večkrat malo pomočit. Jajca nucajo par valjenju nimar zadost mokrote. Če ste koklo ložili u košaro na samoliamo ali seno, posebno če kokla sedi na toplem, izvaljenje ne bo sigurno.

29. Koklo (kločo) muorate lasti ne zadostjo ali pa podložite pod gnjezdo seno, ki ga muorate večkrat malo pomočit. Jajca nucajo par valjenju nimar zadost mokrote. Če ste koklo ložili u košaro na samoliamo ali seno, posebno če kokla sedi na toplem, izvaljenje ne bo sigurno.

30. Koklo (kločo) muorate lasti ne zadostjo

# za naše mlade bralce

FRAN MILČINSKI:

## Laž in njen ženin

Zgodilo se je, Laž se je neki večer preobjedla, ponoči ni mogla spati, pa je premisljevala, kako grdo je pokvarjen svet, da ji že noče več vsega verjeti od kraja; premisljevala je in je prišla slednjič do tega konca in sklepa, da se bo omožila. Omožena ženska — tako je morevala — imat vendarle več veljave pri ljudeh kakor samica.

Laž se je torej ozirala po ženini. In res, iztaknila je moža, ta ji je bil posebno všeč, ker je imel lasuljo, umetne zobe in lepe kratke noge kakor ona. Ime mu je bilo Prilažič in hitro sta bila kot, da mu je najprej prestati izkušnjo, potem pa bodi poroka.

Laž gre in stopi v krémo, tam so sedeli kmetje pri polinem bokalu in tarnali o slabih časih. Laž sede za mizo, naroči si vina in kruha pa jo vprašajo kmetje: »Mati, od daleč prihajate, kaj je novega po svetu?«

Laž odgovori: »Kaj bo novega? Nič posebnega! Le kokos sem videla čudo veliko, z eno nogo je stala pod Grintovci, z drugo nogo pod Gorjanci in je pila vodo iz Save.«

Kmetje so zabučali v smeh in kričali vprek: »To je laž, kosmata laž!« Laž je bila jezna, pozabila je plaćati in je odšla.

»Isto pride, kakor se bila zmenila, v isto krémo Prilažič. Pi se svojo merino pa se njega vprašajo po novicah.«

»Drugega ne vem,« je rekel, vijace sem videl, bilo je tako veliko kakor hiša, devec kovačev ga je z dieti odpiral, vsi deželi ga bo dosti za cvrtje.«

Kmetje staknje glave vkupe in reko: »Nemara je to jajce zlegla ona kokoš, ki je o nji pravila ženska.« In vprašali so Prilažiča, ali ni videl tudi kokoši, ki je zlegla to jajce. Prilažič je odgovoril, da ne, — kmetje pa so modro pokimali z glavo in mu povedali: »Kokoš, ki je zlegla to jajce, je čuda velika; z eno nogo stoji pod Grintovci, z drugo pod Gorjanci in piše vodo iz Save.« Pa so vse verjeli.

Pride laž na svoji poti v drugo krémo. Tudi tu se zgodi, da jo vprašajo po novicah.

»Kaj bo novega,« je odgovorila, »nič posebnega! Zelnato globo sem videla, tako je bila velika, da so tesači po lestvicih plezali nanjo.«

»Lažeš,« so rekli kmetje, »stakih debele laži ne bomo poslušali; glej, da se nam izgubiš izpred oči! Laž se je užaljena dvignila in je odšla. Od gole jeze je še maselje s seboj odnesla in kozarec.«

Kmalu za njo pride v krémo Prilažič. Tudi njega pobara, kaj je novega.

Prilažič malo pomisli in pove: »Pero sem videl, možje, boge katerega zelišča je bilo! To pero je bilo tako veliko, da je pet vozov stalo pod njim.«

Kmetje se spogledajo in eden reče: »Bilo je zelnato pero.«

rešil bede. Ves čas vojne in tudi potem, v najtežjih časih, sem skrbela zate kakor za svojega otroka. Tudi vnaprej bom skrbela. Sicer pa si moj otrok. Povej, ali mar nisi?«

Kurt je dvignil k njej objokani obraz. Kako lepo, kako ljubeče ga je gledala! Nobeden od otrok, kar jih pozna, nima boljše matere.

»Mati! mati!«

»Kurt, moj ljubi Kurt!«

V tesnem objemu ju je našel Groth. Pogled se mu je zmračil, ko je zagledal odprto omaro in na tleh svoje albume.

»Kaj to pomeni?«

Kurt ga je pogledal s prestrašenimi očmi, Grothova pa je dejala skozi solze: »Kurt ve vse...«

Groth je najprej pobledel, čez čas pa dejal hladno: »Prej ali slej bi izvedel. Velik je že in razumel bo.« Okrenil se je k Kurtu in nadaljeval prijazne: »Vzel sem te iz sirotišnice. Kako se ti je tam godilo lahko vidiš na sliki.«

Stopil je k kavču. Tedaj se je Kurt v groz strgal iz materinega objema in se začel ritenki umikati v drugi konec sobe.

»Rešil sem te smrti,« je govoril Groth, kolikor je mogel mirno in prijazno. »Za просil sem za dopust in te odpeljal v

Arnsfeld. Tako si dobil mater. Ko sem se rešil ruskega ujetništva, še očeta. Pravega očeta in prave matere nimaš, mati ti je umrla v taborišču, oče pa...«

»Kaj to pomeni?«

»Očeta pa si ti ujel, da so ga potem ustrellili. Videl sem sliko,« je kriknil Kurt

jih je tako razburilo. Kmetje mu hite povedati, kako jim je zanikna ženština hotela natvesti goreče morje, pa so ji koj pokazali, po čem so laži.

Prilažič jim pritrdi in jih pohvali, trčili so s kozarci in pilili in potem jim je povedal, kaj je srečal na cesti: dolgo, dolgo vrsto težkih pariških voz, vsi so bili visoko obloženi s pečenimi ribami; kaj menijo, od kod so bile ribe?

Kmetje so pomisili in nazadnje ugantili: »Nemara je pa ženska le govorila resnico, da je gorelo morje.«

»Kako bo morje gorelo,« je ugovarjal



Prilažič, ko je mokrot! A kmetje so se zopet razvremali. »Od kod pa so bili vozovi pečenih rib, kaj, če ne iz gorečega morja?« so kričali in, ker je Prilažič le majal z glavo, so ga v svoji togoti na eno, dve vrgii na plan.

Prilažič se je ročno pobral in je hitel za Lažo. Konec vasi ga je čakala in smejoč se sta si segla v roko; izkušnja je bila prestana!

In gospodica Laž in gospod Prilažič sta se poročila, živel sta srečno in ugledno in sta imela mnogo, mnogo, mnogo otrok.

MILE KLOPCIC:

## Krava Domača naloga

Vsaka krava je domača žival.

V naši hiši jo imamo v hlevu.

In zato jo bom lahko opisal.

Videl sem jo že ponoči in podnevu.

Naša krava je zelo koristna.

To se tudi v soli že učimo.

Včasih uide v folje in nam deo štodo.

Takrat ni koristna in jo napodi o.

Mi imamo eno samo kravo.

Ce ji rečeš Sivko, te pogleda.

Tudi smo imeli hudo sušo.

Pravijo, da bo še hujša beda.

Meni bo zelo hudo po Sivki.

S psom prišel bo ponjo tuj mesar.

In potem nam daje tudi mleko.

Drugache je zelo koristna stvar.

Arnsfeld. Tako si dobil mater. Ko sem se rešil ruskega ujetništva, še očeta. Pravega očeta in prave matere nimaš, mati ti je umrla v taborišču, oče pa...«

z grozo in sovraštvom. »Oče je padel v vojni,« je dejal Groth trdo. »Tam, kjer si se rodil, nimaš nikogar.« Stopil je proti Kurtu. »Kurt, naš si in naš ostaneš. Jaz sem tvoj oče, ti si...«

Skušal ga je ujeti za roko, a Kurt je odskočil k vratom.

»Pusti me!« je kriknil. Iskal je izraza, da bi se ga ubranil, da bi se rešil pred njim.

»Pusti me, pusti, nast, zverina!« je kriknil.

»Kaj praviš?« Groth se je z dvignjeno desnicu pognal proti Kurtu, a Grothova je prestregla udarec.

»Fritz!« Sunila je moža proti kavču, Kurta pa prijela za roko in ga potegnila iz sobe.

»Pridi, Kurt! Moj ubogi Kurt!«

### 5. Hiša brez moškega

Tiste dni, ko se je v hribovskem kraju nemškega Harza zbudil Kurtu prvi spomin na rana otroška leta, so pri Slapnikovih na rebri ene izmed Savinjskih pianin oral. Ker pri hiši ni bilo moškega, a tudi ne konj in volov, se je gospodinja, Slapnikova Ana, že nekaj dni prej dogovorila z Lovrencem, ki je živel pri konjih in zdaj pa zdaj na silki.

Stopil je k kavču. Tedaj se je Kurt v groz strgal iz materinega objema in se začel ritenki umikati v drugi konec sobe.

»Rešil sem te smrti,« je govoril Groth, kolikor je mogel mirno in prijazno. »Za просil sem za dopust in te odpeljal v

CVETKO GOLAR:

## Na sprehodu s Cankarjem

Minilo je že lepo število let od takrat, ko sva hodila s Cankarjem za Ljubljano. Tam je bilo nekje od stare cukarne proti Kodeljevemu, ki je bilo takrat še vse v njivah in ravnikih, in sva se menjala o pesniku Murnu, ki je umrl že nekaj let prej.

Prilažič jim pritrdi in jih pohvali, trčili so s kozarci in pilili in potem jim je povedal, kaj je srečal na cesti: dolgo, dolgo vrsto težkih pariških voz, vsi so bili visoko obloženi s pečenimi ribami; kaj menijo, od kod so bile ribe?

Kmetje so pomisili in nazadnje ugantili: »Nemara je pa ženska le govorila resnico, da je gorelo morje.«

»Kako bo morje gorelo,« je ugovarjal

»Le povej, vidiš, na desetico!«

»Vvezek pa svinčnik!«

»Pa kaj še?«

»Pa bonbone.«

»Ali bo dovolj, Francka?«

Otok je prikmal.

Od vseh strani so se gnetli otroci proti nama.

»Kdo pa si ti?« se je obrnil Cankar proti najbližnjemu šolarju.

»Viktor.«

»Oj, kako gosposko ime! Ali je tvoj oče gospod?«

»Ne, v mesto hodi delat.«

»No, kaj bi pa ti rad imel?«

»Novo suknjo pa belega kruha in piškote.«

Cankar se je zasmjal na glas.

»No, veš kaj, to je vse preveč za danes! Na, tu imas za pogače in piškote, suknjo ti bo pa kupil oče. Ali veliko zasluži?«

»Ne vem.«

»Le pozdravi očeta, pa mamo tudi lepo pozdravi! Reci, neki romar vas pozdravlja, ha, ha, tisti, ki nosi oguljen klobuk.«

Vsi otroci so se na glas zasmajali in pritiskali na naju.

»Fantič, čigav si pa ti, kako ti je ime?« je Cankar nagovoril dečka, ki je šel tik pred njim.

»Janez sem.«

»Janez! Jaz sem tudi Janez. O, da bi se ti bolje godilo kakor meni! Veliko, veliko bolje! Kaj bi pa rad kupil?«

»Čevlje pa štrukelj.«

»Lej ga, fanta, kako je moder! Oboje bi rad imel, koristno in sladko! Na, tu imas, nekaj bož že dobil za to.«

Vedno več rok se je stegovalo proti njemu in Cankar je delil, dokler ni vsega razdal. Zasmjal se je in se obrnil proti meni. »Ali imas kaj? Sem daj, bo di tako neskončno dober!«

Ko sem dal, je začel znova deliti.

Zmeraj več je bilo praznih dlani pred njim, ki so prosile. Glasovi otrok so skušali prevrtliti drug drugega in Cankar je delil, se smejal in vpraševal. Zdela se mi je, da so dobili nekateri po dvakrat, Cankarja to ni vznemirjalo. In tudi zahteva so bile vedno večje. Ta bi rad kupil konja, oni zidal hišo...«

»Otroci, zdaj je pa konec,« je rekel Cankar, ko je razmetal vse. »Pojdite domov in vsak naj pozdravi mamo v menim imenom!«

Otroci so videli, da se je posušil srebrni studenec in so se razleteli z glasnim krikom.

»Stric, pa še kaj pridite!«

Le Francka, drobna deklica, je šla zasmijenjena pred nama.

Nenadoma se je Cankar zasmjal veselo in brezkrbno:

»Veš kaj, to sva lepo napravila!«

Odgovorni urednik: *Tedoldi Vojmir*  
Tiska: *Tiskarna L. Lucchesi - Gorica*



»Kaj to pomeni?«

»Očeta pa si ti ujel, da so ga potem ustrellili. Videl sem sliko,« je kriknil Kurt

svojem bratu pod rebrijo. Lovrenc je držal besedo in prišel že navsezgodaj z bratovimi konji in plugom.

»Dobro jutro, Ana!« je zaklical, ko se je pripeljal na dvorišče. »Dobro jutro, babica!«

Skočil je z voza, se pretgnil